

İÇİNDEKİLER

Hayatın dönemleri	7
“Büyükler” çalışır İnsan çalışmak zorunda mıdır? Hayatımızı kazanalım derken onu kaybetmiyor muyuz?	
Çalışmak için mi yaşamalı, yaşamak için mi çalışmalı?	16
İş ve para İhtiyaç mı, zorunluluk mu yoksa yabancılaşıma mı? Bağımsızlık ve çalışmaya bağımlılık	
Sevmek, çalışmak	30
Dayanışma Çalışmak, insan topluluğuna ait olmaktır	
Yaşamaya değer bir hayat	39
Kendinden yola çıkıp başkalarına gitmek Bir insan koreografisi Emeklilik: çalışmadan yaşamak Aktif hayat, yaşanmaya değer hayat	
Çalışmadan geçen hayat	59
İnsan yalnız çalışarak kendini var etmez Sosyal adalet Çalışmanın yanı sıra	
Dizin	72

Hayatın dönemleri

“Büyükler” çalışır

Yetişkin olmadan önce biz de tıpkı sizler gibi çocuktuk ve bizim için de bir işte çalışmak söz konusu değildi. Ancak büyüdüğümüzde çalışmak konusu diğer konularla birlikte ortaya çıkıp yaşantımıza yerleşti. Çalışmak, anne babanızın gün içerisinde yanınızda olmaması, sabahları erken kalkmaları ve akşam geç dönmeleriyle zaten hayatınıza girivermiştir. Belki de iş bulamamaları, geçici işlerde çalışmaları gibi durumlar evinizin tam ortasına bir yumruk gibi oturmuştur. Büyüdükçe, kısa bir süre öncesine kadar neyden bahsedildiğini bile anlamazken artık **belirsizlik**, **ağır işler** hakkındaki tartışmaları duymaya

Belirsizlik
Sabit olmayan bir durumu ifade eder. Devamlılığı belli olmayan iş belirsizdir.

Ağır iş
Zor işler için kullanılan deyim

başlıyorsun. Böylece henüz sana ait olmamasına rağmen sonunda seni de içine alacak ve çizdiği yolu izleyeceğin bir dünyaya adım adım giriyorsun. Başlarda senin yaşamın çalışmanın olmadığı, yakınlarıyla çevrelenmiş ve yakınlarının bir kısmının iş yaşamıyla mücadele ettiği bir yaşamdı. Bir zamanlar çalışmak ne demek bilmiyordun ama artık biliyorsun. Çünkü senin hayatının da adına 'iş' denilen, birbirinin tekrarı tutum ve davranışlar ile mümkün olduğunun farkındasın. Yaşın büyüdükçe; kendine neşe dolu bir sığınak oluşturmaya çalıştığın çocuksu dünyanın dış kabuğunda "büyükler" düzenli olarak delikler açtıkça; sen de onların sorunlarına karşı daha dikkatli olmaya başlarsın. Yani senin için büyümek, senin dünyana giren sorunlar ve mutlu-

luklar karşısında, zorla ve baskıyla, kendi yerini almak anlamına gelir. Şimdi iç dünyanın, kapının ötesinden gelen bu gürültü ve çılgınlıkla yani “dış dünya” ile örüldüğünü anlıyorsun. Elbette zaman zaman kendine buradan kaçıp kaçamayacağını ya da önüne serilmiş uzun bir kumsal gibi anımsadığın çocukluğunun süresini uzatıp uzatamayacağını soruyorsun. Gerçek şu ki hâlâ bir zamanlar seni başkalarından koruyan, bir ya da iki saat onlardan ayrı tutan kum tepelerini arıyorsun.

Dış dünya
İçsel olanın tersi,
dışarı ile ilişkili.

İnsan çalışmak zorunda mıdır?

Şimdi sana hiç durmadan, “Büyüyünce ne olmak istiyorsun?” sorusunu sorup duruyorlar ve sen de “büyük” olmak denilen bu yeni aşamanın kaç yaşında başlayabileceğini kendine soruyorsun. Demek ki “büyük” olma, bir işe sahip olmak gerekliliğiyle bağlantılı. Peki, bu gereklilik nereden geliyor? Bu gereklilik yaşamsal mıdır? Yoksa toplumsal mı? **Yavaş yavaş, sana ait olmayan bu çalışma meselesi senin sorunun hâline gelir; peki bu konuda ne yapmalı?** Neden senin de bunları yaşamaman gerekiyor? Çalışmaya başlamak, “çocuksu aşkların yeşil cenneti”nin (**Baudelaire**) sonu anlamına mı geliyor? İnsanlar, çalışanlar olmak zorunda

Charles
BAUDELAIRE
(1821-1867)
Fransız şair.

mıdır? Gerçekten zorunluluk söz konusu mudur? Şimdilik sana ait olmayan konuları başından aşağı boca ettiğimi düşünmeni istemem. Elbette konuyu başta ulaşmayı beklediğin yerden biraz öteye götürmüş olabilirim. Ama felsefe böyledir işte, ilk kavramlar beklenmedik şekilde aşılır ve **bağını koparmak** için şaşırtır. Hayatta ne yapacağını kendine henüz sormamış da olabilirsin. Bu sorunun bütün yönleriyle felsefi bir soru olduğu ve buradan yola çıkarak seni daha önce hiç gitmediğin yerlere götürecek başka soruların çıkacağını anla. Senin için ne anlam ifade ettiğimi tahmin ediyorum. Seni sorularla tuzağa düşürmek isteyen bir saldırgan olarak görüyorsun. Felsefe bir diyalogdur ama kışkırtıcı bir diyalogdur. Bu diyalogu hemen kuran şey, tele-

Bağını koparmak
Alışkanlıklardan ve tüm basmakalıp düşüncelerden kurtulmak.

vizyon ya da müzik gibi her zaman elinin altında olan kaçış formaları olmadan, yalnız kaldığında böyle bir sorudan kaçamayacağını bilme ihtimalidir. Dışarıdan geliyormuş gibi görünen bu sorunun, kendi hayatını sorgulayıp değiştirmeye çalışır gibi içinde yükseldiğini hissedersin. **Hayat sadece çalışmaktan mı ibarettir yoksa çalışarak yaşamaktan mı?** Hayatında bir şeyler “yapmak” illaki maaş alınan, her gün tekrar edilen, hafta içi-hafta sonu, mesai-izin gibi ikili ritimle devam eden bir aktiviteye dnuşmek zorunda mı? Burada gördüğün bir yandan hayatının elinden kayıp gitmesi, öte yandan da hayatında başarılı olamama tehlikesi değil midir?

Hayatımızı kazanalım derken onu kaybetmiyor muyuz?

Bu soru üzerinde durmak, bunun hayat denilen bu labirente girmek için iyi bir kapı olduğunu sana söylemek istiyorum. Belki **Beckett'in** çalışmakla ilgili inançlarımızı sarsmak için yarattığı anti-kahramanı **Murphy'yi** tanımıyorsundur. Murphy çoğu zaman amaç hâline gelmiş iş denen aracı küçümseyerek insanlığa olan aşkı adına iş bulmamayı kendine iş edinmiştir. Belki günün birinde Murphy ile tanışırsın ama şimdilik onun ortaya attığı soruyu biliyorsun: İnsan illaki çalışan bir insan olmak zorunda mıdır? Bu soruyu sormanın kendisinin bir iş, çalışmak üzerine düşünmeyi teşvik eden bir düşünme işi olduğunu anlamışsındır. Bunun

Murphy Samuel Beckett'in ilk romanının ve roman kahramanının adı (1938)

Samuel BECKETT (1906-1989) İrlandalı yazar

işimizi biraz karmaşık hâle getirdiğini düşünmekte haklısın. En azından düşünme işi başkalarının sana dayattığı bir iş değil, senin kendine verdiğin bir iş, yani doğru yoldasın, keşfetmeni önereceğim yol işte bu.